

TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09

facebook.com/turkiskonfederasyonu

twitter.com/turkiskonf

www.turkis.org.tr

28 Nisan 2021

NİSAN 2021 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI

- ✓ RAMAZAN AYINDA GIDADA FİYAT ARTIŞI DEVAM ETTİ.
- ✓ MUTFAK ENFLASYONU AYLIK YÜZDE 1,14; YILLIK ORTALAMA YÜZDE 17,99 ORANINDA
- ✓ DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AÇLIK SINIRI 2.767 TL, YOKSULLUK SINIRI İSE 9.014 TL
- ✓ BEKAR BİR ÇALIŞANIN AYLIK EN DÜŞÜK YAŞAM MALİYETİ TUTARI 3.360 TL

Çalışanların geçim şartları artan fiyat artışları nedeniyle daha da bozuldu. Ülkemizde giderek yaygınlaşan ve tam kapanma noktasına gelinmesine yol açan küresel salgın Kovid-19 virüsü döneminde, başta ücretli çalışanlar olmak üzere, iktisaden dar ve sabit gelirli milyonlarca kişinin gelir ve iş güvencesi geriledi. Bir yanda olumsuz çalışma şartları diğer yandan devam eden fiyat artışları sonucu geçim sıkıntısı giderek ağırlaştı.

Ramazan ayında gıda fiyatlarındaki artış devam etti. Özellikle yaş sebze-meyve ürünlerinde devam eden fiyat artışları ile bu ay zamlanan et, mutfak harcamasına olumsuz yansıdı.

Salgın döneminde ücret gelirlerinin korunması ve ihtiyacı olanlara gelir destekleri önemli bir sosyal devlet uygulamasıdır. Bir yılı aşkın salgın döneminde, uygulanan bazı ekonomik tedbirler çerçevesinde ödenen işsizlik, kısa çalışma, nakdi ücret desteği gibi koruyucu nitelikteki ödemeler -maalesef- yetersiz kaldı. Çalışanların ailesiyle birlikte "insan onuruna yakışır bir hayat sürdürmeleri" mümkün olmadı. Gelir dağılımındaki eşitsizlik bir yandan yoksulluğu öte yandan zenginliği artırdı, aradaki fark giderek açıldı.

TÜRK-İŞ Araştırmasının Nisan 2021 ayı sonucuna göre;

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) 2.767,15 TL,
- Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamalarının toplam tutarı ise (**yoksulluk sınırı**) 9.013,53 TL,
- Bekâr bir çalışanın '**yaşama maliyeti**' ise aylık 3.336,10 TL oldu.

Tablo 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)

	Nisan 2020	Aralık 2020	Mart 2021	Nisan 2021
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	651,76	711,22	749,55	759,38
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	546,73	592,22	624,77	633,17
15-19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	704,66	768,21	809,41	819,31
4-6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	470,86	518,29	555,24	555,28
Açlık Sınırı	2.374,00	2.589,94	2.735,97	2.767,15
Yoksulluk Sınırı	7.732,91	8.436,27	8.911,97	9.013,53

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

Dört kişilik bir ailenin aylık gıda harcaması (mutfak masrafı) bir yıl öncesine göre 393 TL ve yapılması gereken toplam harcama tutarı (aile bütçesi) 1.281 TL artış gösterdi. Yılın sadece ilk dört ayı sonunda, aile bütçesine gelen ek yük 577,26 TL oldu.

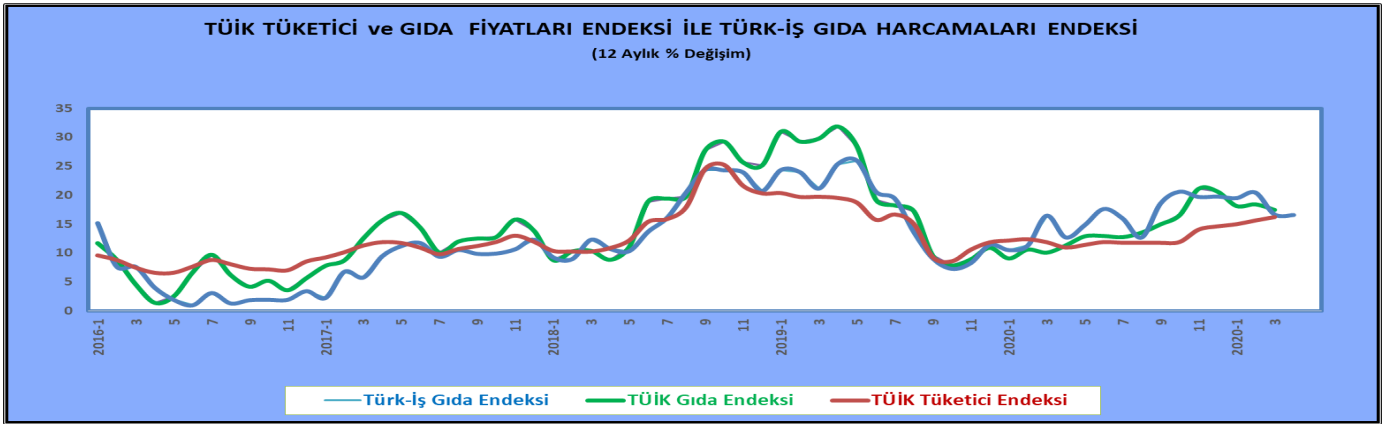
TÜRK-İŞ'in verileri temel alındığında "mutfak enflasyonu"ndaki değişim 2021 Nisan ayı itibariyle şu şekilde olmuştur:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre** yüzde 1,14 oranında artış gösterdi.
- Yılın **ilk dört ayı** itibariyle fiyatlardaki artış yüzde 6,84 oranında oldu.
- Gıda enflasyonunda **son on iki ay itibariyle artış oranı** yüzde 16,56'dır.
- **Yıllık ortalama artış oranı** ise bu ay da yüzde 17,99 olarak hesaplandı.

Tablo 2: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Nisan 2018	Nisan 2019	Nisan 2020	Nisan 2021
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	1,06	4,61	1,23	1,14
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	4,49	8,54	9,77	6,84
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	10,69	25,39	12,68	16,56
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	10,54	20,81	13,61	17,99

TÜRK-İŞ ile TÜİK tarafından hesaplanan gıda fiyatları endeksi ile TÜİK tüketici fiyatları endeksi değişimindeki gelişim -son on iki ay itibariyle- aşağıdadır. Hanehalkı harcamaları içinde, özellikle yoksul kesimler açısından, ağırlıklı yeri olan gıdadaki fiyat artışı manşet enflasyonun üzerinde seyretmeyi sürdürmektedir.

TÜRK-İŞ hesaplamasına temel alınan gıda ürünlerinin fiyatlarında 2021 Nisan ayı itibariyle gözlenen değişim harcama grupları itibariyle şu şekilde olmuştur:

- Süt, yoğurt, peynir grubunda; Ramazan ayı gerekçesiyle bazı marketlerde yapılan indirim dikkati çekmekle beraber, ortalamada önemli bir fiyat değişikliği tespit edilmedi. Kutuda satılan peynirler 800, 900, 1000 gramlık olarak rafta yerini aldı.
- Et, tavuk, balık, sakatat, bakliyat ürünlerinin bulunduğu grupta; kıyma ve kuşbaşı et fiyatı kilogramda 2 lira artış gösterdi. Tavuk fiyatı aynı kaldı. Sakatat (ciğer, yürek, böbrek) ürünlerden yürek fiyatı arttı, diğerleri değişmedi, ancak dana ciğerin fiyatı et ile yarışır noktada kaldı. Balık fiyatları, ortalamada biraz arttı, ancak hamsi, istavrit gibi yaygın tüketilen balık artık tezgahlarda yer almadı. Yumurta fiyatı -düşük de olsa- bu ay geriledi. Bakliyat ürünleri (kuru fasulye, kırmızı-yeşil mercimek, nohut, barbunya vb.) fiyatları, marketlere ve markaya

göre çok farklı tutarda oldu. Genel olarak bakliyat ürünü fiyatlarında -bazı marketlerde uygulanan indirim nedeniyle- gerileme tespit edildi.

- Yaş sebze-meyve fiyatlarının toplam gıda harcamaları üzerindeki olumsuz etkisi devam etmektedir. Geçiş döneminde mevsim sebze-meyveleri pazarda yer almaya başlarken bazıları da az ve fakat daha pahalı olarak yerini korudu. Bu ay 19 sebze ve 6 meyve olmak üzere toplamda 25 üründeki fiyat değişimi izlendi ve hesaplama temel oldu. Meyvede erik, çağla, malta eriği pazarda olmasına karşın, fiyat yüksekliği nedeniyle dikkate alınmadı. Pandemi nedeniyle hafta sonu uygulanan kısıtlama ve sokağa çıkma yasağının "tam kapanma" olarak uygulanacak olması yine "pazar esnafı" açısından sıkıntılı bir sürece yol açacak.

Hesaplama her zaman olduğu gibi mevsim sebze ve meyveleri temel alındı. Yaş sebze-meyve ortalama kilogram fiyatı bu ay artışla 7,74 TL oldu (geçtiğimiz ay 7,48TL). Ortalama sebze kilogram fiyatı bu ay 7,45 TL (geçen ay 7,38 TL) ve ortalama kilogram meyve fiyatı ise 7,75 TL'den 8,67'ye yükseldi.

Hesaplama yapılırken -her zaman olduğu gibi- pazarda yaygın bulunan mevsim ürünleri esas alındı. Ürünlerin tek tek ağırlığı yerine harcama sepetindeki meyve-sebze tüketiminin toplam miktarından hareket edildi.

- Ekmek, pirinç, un, makarna, bulgur, irmik gibi ürünlerin bulunduğu grupta; Ramazan ayının vazgeçilmez olan pide fiyatı Ankara'da 275 gramı 3 liradan oldu. Bunun etkisiyle 200 gramı 1,50 lira olarak satışta olan ekmek fiyatı -şimdilik- değişmedi ve fakat önümüzdeki aylarda -artan maliyet gerekçesiyle- bir artış bekleniyor. Bu grupta yer alan diğer ürünlerden özellikle pirinçteki yüksek fiyat artışı dikkat çekti, diğerlerinde önemli bir değişiklik tespit edilmedi.
- Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden; margarin ve zeytinyağı fiyatı değişmedi, tereyağı ve ayçiçeği yağı fiyatı ise arttı. Bu arada tereyağında 100, 125, 200, 225, 250 gram paket halinde satış dikkati çekti. Hesaplama dikkate alınan siyah ve yeşil zeytin ortalama fiyatı biraz artış gösterdi. Yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık, ayçekirdeği vb.) ürünlerinde indirim görüldü. Baharat ürünleri
- (kimyon, nane, karabiber vb.) ile çay ve ıhlamur fiyatı aynı kaldı. Benzeri biçimde; bal, reçel, pekmez, şeker, tuz fiyatı da değişmedi. Salça fiyatı ise yükseldi.

Konfederasyonumuzca hesaplanan tutarlar ücret düzeyi olmayıp haneye girmesi gereken toplam gelir miktarıdır. Ancak hanede çalışan sayısının sınırlı ve fakat ele geçen ücretin yetersiz olduğu durumlarda, elde edilen gelir birden fazla kişinin geçimini karşılayamamakta, kişi başına "insanca geçim için" yapılması gereken harcama tutarı yetersiz kalmaktadır.

TÜRK-İŞ'in bu araştırması alanında ilktir. Daha sonra bu alanda yapılan benzeri çalışmalara da örnek olmuştur/olmaktadır.

"Açlık ve Yoksulluk Sınırı" çalışmasında hesaplama temel alınan gıda maddelerinin fiyatları, **Konfederasyonumuzca piyasadan, market ve semt pazarları sürekli ve düzenli dolaşarak doğrudan tespit edilmektedir.** Benzeri yapılan çalışmalar gibi, TÜİK tarafından derlenen fiyat verileri kullanılmamakta, ancak gelişmeleri değerlendirmek ve kıyaslama yapmak için sonradan izlenerek kıyaslama yapılmaktadır. **Çalışma bu niteliğiyle bağımsızdır.**

Konfederasyonumuz her ayın son haftasında ve TÜİK açıklamasından yaklaşık bir hafta önce hesaplama sonuçlarını kamuoyuna açıklamaktadır ve bu yönüyle, tüketici fiyatlarındaki artış eğilimini yansıtan "**öncü gösterge**" niteliğini de taşımaktadır.

enisbagdadioglu@gmail.com

www.turkis.org.tr

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliği gidermek amacıyla, **Aralık 1987’den bu yana** düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlık ve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili **ilk resmi çalışma** TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereği açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiği hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş **beslenme kalıbı** temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknolojisi Yüksek Okulu’ndan sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta; süt, yoğurt, peynir... İkinci grupta; et, tavuk, balık, sakatat ürünleri, yumurta, kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb.)... Üçüncü grupta; meyve ve sebze... Dördüncü grupta; ekmek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları... Beşinci grupta; tereyağı, margarin, ayçiçeği yağı, zeytinyağı, zeytin, yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık vb.), şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb.), çay, ihlamur, salça...

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

“**Açlık Sınırı**” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır.

İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. “**Yoksulluk sınırı**” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılabilir “beslenme kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi’ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.* Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

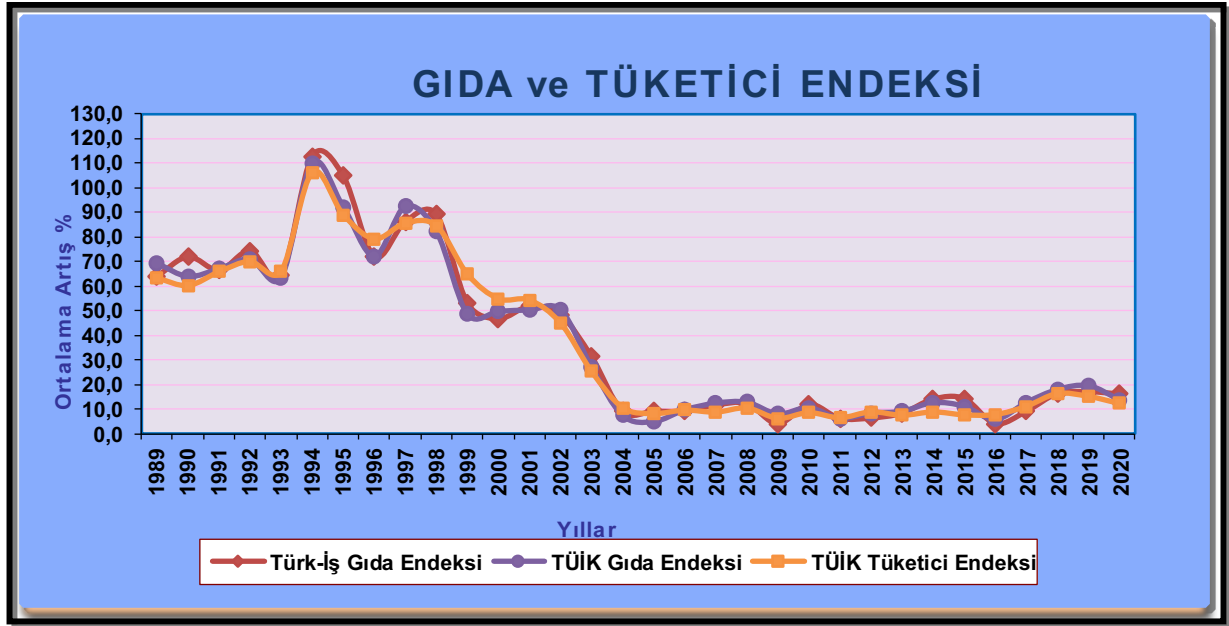
TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan **yoksulluk sınırı tutarı, kişinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir**. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesi olacaktır. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken **insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir** ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Konfederasyonumuzun otuz dört yıldan bu yana her ay düzenli olarak yaptığı gıda harcaması tutarındaki değişim, bir bakıma TÜİK’in açıkladığı tüketici fiyatlarındaki değişimin yönünü ortaya koyan **öncü gösterge niteliğindedir**. Nitekim 1988-2020 yıllarını kapsayan dönemdeki TÜİK tüketici fiyatları endeksindeki artış ile birlikte tüketici fiyatları içinde önemli alt harcama grubu olan gıda harcamalarındaki yıllık ortalama değişim TÜRK-İŞ gıda harcaması ile kıyaslandığında -neredeyse- paralel bir gelişme hemen dikkati çekmektedir.

---

* TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5’dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7’dir ve 2015 ile 2016 yılı için aynı kalmıştır. 2017 yılı için bu oran yüzde 22,4 ve 2018 yılı için yüzde 22,5 olarak hesaplanmıştır. 2019 yılı için bu oran yüzde (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 22,6’dır. 2020 yılı için bu oranı TÜİK yükselterek (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 23,1 olarak hesaplamıştır. .

Ancak, yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir.

Dar gelirli ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısararak elde edebilmektedir. Sonuçta, **gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirli kişi ve ailelerin sağlıklı ve dengeli beslenme yapmasına yol açmaktadır.**

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir gösterge olmaktadır.